

het des voorjaars „bezaaid,” om dat woord hier maar eens te gebruiken, met paarse en witte exemplaren van de fritillaria, die ik nog nooit elders in het wild heb aangetroffen. De schoolkinderen komen dan met handen vol van die „wilde tulpjes” in de school en mijn vriend Fiet, hortulanus te Groningen, doet zijn leerlingen den jaarlijkschen oproep hooren: „jongens, wij moeten naar de Overvaart bij Haren om kievitjes te zoeken!” en er volgt geregeld een excursie naar deze environs. In den hortus zag ik op een geschikt gemaakt plaatsje van onze kievitsbloemen, door hem overgebracht.

Nu ik over deze groeiplaats van de kievitsbloem spreek, wil ik van de gelegenheid gebruik maken om de aandacht te vestigen op de gemeente Haren als een streek, waar Flora de grootste verscheidenheid aanbiedt. Geen der deelen dezer provincie althans kan hierbij ook maar eenigszins vergeleken worden en het is geen wonder, dat er hier heel wat studeerenden zich aan de borst van moeder natuur komen laven. Op het vruchtbare, hooge gedeelte van den Hondsrug komen de meeste planten in het wild voor, die de Groninger kleistreken kenmerken. Een half uur ongeveer ten oosten van het dorp, tusschen de lijnen van Groningen naar Winschoten en die naar Assen, ligt in een laagveenstreek de eendenkooi en daar in die rustige buurt kunnen oogen en ooren te gast gaan. En kan men verlof bekomen om in de kooi te worden toegelaten, wat op sommige tijden niet onmogelijk is, dan is men in een dorado, waar men voor het eerst dit insect ziet en dezen vogel en die plant, waar men a. h. w. in een natuurpanorama vol bewondering rondgaat.

Een half uur westwaarts van Haren, tusschen het Noord-Willemskanaal en het lommerrijke Paterswolde, komt men aan veenplassen en in een land van riet en russen, waar nog de roerdomp zich laat hooren en waar in het voorjaar zoo'n heel veld geel kan zijn van de groote boterbloem of dotterbloem. Het was 's avonds op het voetpad tusschen Haren en Paterswolde, op den zoogenaamden dijk, dat ik voor de eerste maal onder het vochtige gras

talrijke glimwormpjes als zoovele lichtende punten zag blinken, zoodat het weinig moeite kostte, er eenige te doen in het leeg lucifersdoosje van mijn vriend, die mee van de partij was, en ze mee naar huis te brengen, waar ze nog verscheiden dagen hun lichtend vermogen behielden.

In het zuidelijk deel der gemeente op de esschen, de heidevelden, langs den woesten weg als de Appelbergen bekend, op het zand, om en in de bosschen van Vogelzang, Voorveld, Glimmen en van hier naar Oosterbroek en Hooghullen (prov. Drente) vertoonen Flora en Fauna zich weer geheel anders. Men vindt bij Vogelzang en bij Glimmen vele exemplaren van de gevlekte orchis, die hier in de tuinen van sommige villa's tot forsche, rijkdragende planten worden opgekweekt; bij Oosterbroek de smalbladige en breedbladige zonnedaauw of drosera, in één woord: een ongekenden rijkdom van in 't wild groeiende planten.

De wilde hop zal wel een overblijfsel zijn van de hop, die hier en in noordelijk Drente vroeger werd gekweekt. Maar van waar sommige andere planten, zooals de gele papavers, die hier wel zijn gevonden? Staat het in verband met vroeger aanwezige buitens bij Helpen, Essen en Middelhorst, waarvan nog de heemsteden zijn aan te wijzen en die gevolgd zijn door de moderne villa's langs den tot straatweg gemaakten Heereweg? Of met het klooster te Essen en dat van Maria ten Horn, waarvan het Hoornsche diep zijn naam heeft gekregen? Of met de vroeger hier gebloeid hebbende landbouwschool? Booze tongen beweren, dat Prof. Van Hall, wiens naam aan deze landbouwschool is verbonden, de natuur wel eens een handje heeft geholpen.

Mochten sommige kinderen van Flora hier op een eigenaardige wijze een woonstee hebben gevonden, ze zijn dan bij genoegzame „aanpassing” opgegroeid om zich hier nu geheel „te huis” te gevoelen.

Ik kan niet anders eindigen dan met den heer E. Hs. en ieder natuurvriend toe te roepen: „kom, zie en oordeel!”

Haren (Gron.), Oct. '97.

H. Bos.

Hoe wij met de Natuur omgingen.

„Jongens, wie van jullie moet er morgenochtend mee?” zei vader. We waren met z'n drieën broers, en het roei-bootje was maar een drieplankertje of boutschieter, zoodat er altijd maar één mee kon. Verbazend blij was hij, wiens beurt het was, want visschen met den hengel, we waren er op verzot als de beer op honing. Alles werd den vorigen avond gereedgemaakt: een bunnetje, een netje, de bijeengebonden hengels van knobbelriet, zooals wij 't noemden.

mondbehoefte, tabak en sigaren, kortom: eene volledige uitrusting! Bovendien werd er een houten schaar in den zak gestoken, waarmee we den snoek den bek openhielden, benevens een dito vork, om den haak los te krijgen, want de haai der zoete wateren slokt alles naar binnen!

Den volgenden morgen te vier uren waren we present en al spoedig op marsch. Achter de stroofabriek (ik weet nog niet, hoe het hutje aan dien naam kwam) stapten we in de

boot, die in de keilen lag en binnen vijf minuten waren we „op Maas.” Jongens, hoe heerlijk is toch een vrije dag op het water! Schepen van heinde en ver lagen op stroom, (nu liggen ze aan de boeien), een schoener uit Denemarken, een Noorsche bark met hout — „Vader, pas op, daar komt een zeeboot!” Dadelijk den kop op de golven gestuurd, die kwamen aanrollen, of ze ons verslinden wilden, en dan dat gedans in zoo'n notedop! Een passagiersraderboot wou zeker den andere bijhouden, maar 't lijkt nergens naar. We zagen 't dan ook glimlachend aan.

Eindelijk landden we in de Heysche haven, bij hengelaars bekend om de mooie baarzen, die er te vangen waren. Spoedig zaten de simmen aan 't riet vast, het grondeltje of blikje aan den haak en dan „geprobeerd.” Bij ons stond het vast, dat buitenbaars 't liefst een binnenvischje lust en omgekeerd; daarom namen we steeds een draagbaar tonnetje met kleine visch mee. Het water werd op z'n tijd ververscht, d. i. als er eenige boven kwamen zwemmen, om lucht te happen. Er waren heel wat soorten bijeen: alvertjes, blikjes, voorntjes, grondeltjes, steenkarpertjes, baarsjes; postjes, misschien nog wel andere.

Kwam er een baars in de nabijheid, dan begon het vischje aan den haak onrustig te zwemmen en 't was spoedig gepakt. Dan opgehaald... voorzichtig met die rugpennen, die kunnen zoo venijnig steken. Sinjeur werd in een netje buitenboord gehangen. Waren er veel, dan bleven we natuurlijk. Ik herinner me nog levendig, dat we eens met drie-entwintig bazen thuis kwamen, er waren er bij van anderhalf pond. In het tegenovergestelde geval roeiden we de haven verder in, gingen aan wal en zochten een „gat” op, (benaming voor wiel of doorbraak) om de snoek goeden morgen te wenschen. Dan stopten we een pijp, deden een flinken voorn aan den dubbelen haak en dan maar gekeken. Wij keken steeds naar alles.

„Wat een ~~af~~ boterbloemen in die wei, vader!”

„Ja jongen, dat is best land, anders waren ze er niet, maar het vee eet ze niet, zie je wel?”

„Hei, waar zit je! 'k Heb beet!”

„Hier vader! 'k ging eens even in die wilgestruiken kijken, of er geen gouden bok was. Die zijn gemakkelijk te ruiken, ze hebben een soort muskuslucht bij zich.”

„Zoek de schaar vast op, 't zal een flinke snoek wezen, want de dobber ging met een plons naar beneden.”

Geen nood, ze was al op 't appèl en de snoek verscheen. De bek van 't dier ging automatisch open en toe, of hij nog in 't water was. De schaar ging er in en de kop werd opengehouden door den driehoek, die gevormd werd door de twee lippen en een neervallend middenstuk. Vervolgens

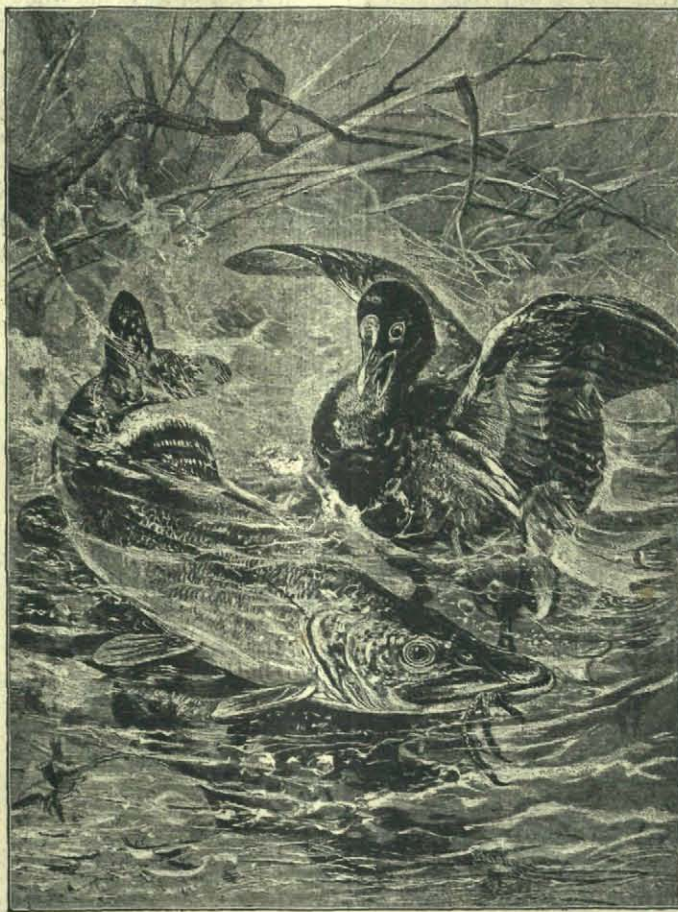
werd met de gaffel de haak losgeduwd en teruggetrokken, zoodat 't proces in een paar minuten afgelopen en sinjeur in 't net was. Nu zult ge me wellicht toevoegen, dat snoek een droge visch is, maar dan zijt ge de plank mis. Want zelf gevangen snoek op een zonnigen zomermorgen smaakt 's middags overheerlijk, vooral met een zuur eierensausje. De kop, dat was voor ons steeds een interessant voorwerp. Kwam hij op schotel, dan werd hij behoorlijk nageplozen, want er zaten twee kruisen en twee lansen in, zinnebeelden van het drama op Golgotha. Werd hij afgesneden, dan dompelden we hem in heet water, aan een touwtje opgehangen, aten de Duitsche kakkerlakken er al de visch af en we hadden een prachtig geraamte. Waar de jeneverstokerijen dus al goed voor zijn!

Zoo'n cadaver zag er verschrikkelijk uit, want 't is letterlijk één tandenkast: keel, tong, het verhemelte, de vierkaken, alles zit vol. Daarenboven staan ze, uitgezonderd die der kaken, naar achteren gebogen, zoodat aan ontkomen der prooi niet te denken valt. De maag werd ook altijd behoorlijk onderzocht. Soms vonden we vogelbeenderen, maar niet dikwijls. Eens, herinner ik me, stak de staart van een flinken paling buiten den bek, en de kop met 't voorste gedeelte van 't lichaam was binnen verteerd!

Hadden we de ^{buit} zoo beet, dan werden de hengels uit elkaar geschoven, het net met de vangst ging er overheen en de boot werd opgezocht. Onderweg hadden we soms allerlei ontmoetingen. *Leucojum aestivum* en *Fritillaria Meleagris* staken we uit. De laatste waren toen nog zeldzaam langs de Schiedamsche Maas, maar 't is ook bijna twintig jaar geleden. Sneeuwklukjes, wilde aardbeien, eens zelfs wilde kersen, (ze waren zoo groot als de bekende olienootjes der jongens) eendeneieren, wandelstokken uit een opge-

schoten Meidoorn, alles werd verbeurdverklaard, wat waarde voor ons had.

Op een keer namen we een gewonde wouw (bruine kiekendief) gevangen. 't Kostte ons heel wat moeite, want 't beest was woedend. Op de bleek werd hij met een ketting aan de heining vastgemaakt en in een harington kreeg hij een nest. Z'n voedsel ving hij voor een deel zelf. We strooiden gerst bij de ton en van de musschen, die er bij kwamen, was er vast één bij, die de zon niet meer zag opgaan. Voor 't andere deel voorzag de slachter er in, want milt, long en lever lustte hij gaarne. Kreeg sinjeur een doode kip, dan plukte hij haar kaal, at de helft op en stopte de andere helft in den grond. Het beest kende ons goed, want als we uit de school kwamen, hoorde hij ons al in de verte en legde dan z'n vriendschap aan den dag door te krijshen en met de vleugels te slaan. Indirect

Soms vonden we vogelbeenderen....

verschafte hij ons voordeel, want de katten waren zoo benauwd voor hem, dat ze ons tonnetje met aasvischjes niet meer leegstalen. Op 't onverwachtst was hij gevlogen. En dat wel met een eind ketting aan den poot. Een kromgebogen schalm lag in 't gras. Met een gemengd gevoel van blijheid en verdriet borgen we de rest des kettings weg, want we waren gehecht aan 't dier geweest en evenwel misgunden we hem z'n vrijheid niet. Ziedaar, mijnheer

de Redacteur, een staaltje van onze natuurlijke levensloop. Gezwegen nog van de lessen zonder docent, die we om niet kregen, genieten we nog dikwijls van de aangename herinneringen, aan zulke tochtjes onafscheidelijk verbonden, en 't ware te wenschen voor 't jonge geslacht, dat ze wat minder in de leerzalen, en wat meer in de natuurzaal onderlicht werden!

Dorp.

S. NUMAN.

Een voorjaarswandeling in 't Middachterbosch.

't Had den vorigen dag hard geregend; 't regende rafels en de hoop begon me te begeven, dat ik den volgenden morgen met mijn jeugdigen natuurliefhebbenden logé uit Amsterdam de voorgenomen wandeling naar Middachten en de Steeg zou kunnen doen. Maar ziet! toen ik 's morgens van uit mijn bed naar buiten keek, scheen een vroolijk zonnetje. Verheugd sprong ik ten bedde uit en toen ik me overtuigd had, dat ook de wind een mooien dag beloofde, steeg mijn vreugde ten top. Vlugs een passende plunje aangetrokken tot ergernis van mama en de zusjes, die het schunnig vonden, duchtig ontbeten en toegerust met een botaniseertrommel, een kijker, een groot mes, een pijp, tabak en niet te vergeten een stapel boterhammen, togen we naar den trein, om ons naar Dieren te laten brengen.

Daar aangekomen begaven we ons direkt op weg. 't Eerst wat ons oog trof, was op den ouden muur van het huis te Dieren, een menigte *Linaria cymbalaria*, al vol in knop, en een

stuk of wat jonge exemplaren van *Asplenium ruta muraria*. Een paar pas verder was de grond bezaaid met klaverzuring (*Oxalis acetosella*) en speenkruid. De eerste was nog niet goed wakker; haar blaadjes sliepen nog half en wachtten op de zon, wier stralen nog niet door de dichte rhododendronstruiken heen konden dringen, en wier schaduw de oxalis haar witte tentjes had opgeslagen.

Wij zijn echter eerst aan 't begin van onzen tocht en van tenten opslaan is voor ons geen sprake; we stappen dus duchtig door langs Ellecom naar de Middachterlaan. Na een groot kwartier zijn we bij de tol en de laan ligt voor ons in al zijn grootsheid. De zon glinstert op de hooge, gladde, zilvergrijze beukenstammen en de glimmende bruine knoppen, ja zelfs hier en daar op een paar lichtgroene blaadjes. Lustig slaan de vinken in de bovenste takken en helder klinkt de lokroep van mees en blauwspecht. Kijk, daar vlak bij ons op een lage tak is zoo'n boomklever ijverig bezig de takken en knoppen na te zoeken, nu en dan zijn kort lachje uitjubelend. Prachtig kunnen we zijn roodbruine borst en staalblauwe rug bewonderen en 't stevige

scherpe bekje waarnemen. Daar vliegt van den grond nog een vogel op; 't is zijn wijfje en samen de jeuneeren ze verder.

We laten hen rustig de jeuneeren en slaan links af langs een veld met jonge winterrogge, frisch lichtgroen. Van hier uit zien we rechts van ons al de z.g. Elzendijk, behoorende bij het kasteel Middachten, een dicht eikenbosch, met hier en daar een den er tusschen.

't Eerste pad, dat er heen leidt, slaan we in, steeds langs 't roggeveld, waarin voorjaarsvroegelingetjes en *Veronica hederifolia* bloeien. Eindelijk bereiken we een

Sleedoorn.

sleedoornboschje (aan den grens van het bosch), waarin twee roodborstjes rondvliegen, blijkbaar zoekend naar een geschikte plaats voor een nest. Maar wat zich daarachter uitstrekt, ontlokt een uitroep van verrukking aan mijn Amsterdamschen wandelgenoot. 't Is een drassig weiland, waarin bosch-anemonen naast dotterbloemen staan

en dat een eind verder bezaaid is met *Primula elatior*, die overal zijn gebogen gele kopjes vertoont. Maar ook onder

het sleedoornboschje is een niet te versmaden buit verscholen. Tusschen de paarse trosje van *Corydalis solida*